РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14 (57)

Заснований в 1996 році

Рівне − 2016

ББК 74.20
О - 59
УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14 (57). — Рівне: РДГУ, 2016. — 170 с.

Збірник наукових праць містить статті з оптимізації процесу навчання іноземних мов у закладах освіти гуманітарного та технічного напрямів, з питань освіти в ретроспективі та сьогоденні, становлення особистості в контексті парадигми життєтворчості та проблем, реалій і перспектив педагогічного менеджменту, із загальноосвітніх проблем формування особистості, використання особистісно-зорієнтованих, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних й інших інноваційних освітніх технологій, історичного досвіду навчання та виховання у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).
Заступник головного редактора:
Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);
Безкоровайна Ольга Володимирівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Войтович Ігор Станіславович − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);
Карпенчук Світлана Григорівна –доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Малафіїк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Петренко Оксана Борисівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Руденко Володимир Миколайович − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);
Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 30.06.2016 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 10 — 6. © Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

використання. В сукупності вони здатні забезпечити необхідну повноту і глибину вивчення проблеми. Саме тому для проведення методичного дослідження у більшості випадків використовується не один окремо взятий метод, а кілька методів у комплексі – реалізується комплексне дослідження.

Висновки. Методика навчання іноземних мов як самостійна педагогічна наука пов'язана в той же час із значною кількістю інших наук і використовує виявлені ними факти і встановлені закономірності. Лінгвістика, психологія і психолінгвістика, педагогіка знаходяться у тіснішому зв'язку з методикою, ніж інші науки, які вивчають мовлення чи процес передачі інформації. Тому ці науки інколи називають базовими для методики науками. Дані інших наук, суміжних з методикою, надходять до неї опосередковано через базові науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка: підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2008. – 447 с.
4. Крючков Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти / Г. Крючков // Іноземні мови в навчальних закладах. – К.: Педагогічна преса, 2004.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 'http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiy-shkoli-ukrayini/. – Назва з екрану.

И.А. ГОРОБЕЦ. МЕТОДИКА ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ И ЕЁ ЗАДАНИЕ

Резюме. *В статье раскрывается роль методики изучения иностранных языков доводится необходимость учителя иностранного языка к программированию и творению собственных продуктов с методики преподавания иностранного языка*

Ключевые слова: *методика, цели, методы, содержание обучения, программные продукты*

I.A. HOROBETS. THE METHODOLOGY FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES AND ITS TASKS

The summary. *In the article the role of methodology for foreign languages is considered; the necessity of foreign language teachers to programming and creation the proper products from methodology for teaching foreign language is proved.*

Key words: *methodology, targets, methods, the content of learning, programming products.*

Рекомендовано до друку.
Д-р пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 23.06.2016 р.

УДК: 373. 5. 091. 33: 81' 249' 271

Л.А. СЕРЕДЮК

ПРОЕКТУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме: *у статті розглядається методика проектування комунікативного середовища учнів засобами інтерактивних технологій при вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі. Зміст розробки та використання інтерактивних методик на уроках іноземної мови вбачається не в ефективності новизни, оригінальності, а в підвищенні якості навчального процесу. Значення інтерактивних методик полягає в активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищенні інтересу до занять.*

Ключові слова*: інформаційне освітнє середовище, інформаційний простір навчання, комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище, відкрите навчальне середовище, віртуальне навчальне середовище, форми інтерактивних методів навчання.*

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Одним з першочергових завдань викладання іноземних мов є пошук шляхів підвищення комунікативної компетенції фахівця. У центрі уваги при цьому є мовно-розумова діяльність людей, а основним об'єктом навчання є мовна комунікація, функціональні властивості мови і мовлення в їх нерозривній єдності. Завдяки висуненню на передній план комунікативного підходу до навчання іноземним мовам перед викладачем постає нова мета: засвоєння і оволодіння учнями мовою в обсязі, достатньому для формування власної думки, розуміння співрозмовника, розуміння того, що закономірності організації мови стають зрозумілими при аналізі реального функціонування мовних одиниць, при цьому велику роль відіграють як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори, цілі та досвід комунікантів» [6, 56].

© Л.А. Середюк, 2016

Метою нашої **статті** є визначення критеріїв проектування комунікативного середовища учнів засобами інтерактивних методик при вивченні іноземної мови.

Досягнення цієї мети вимагає використання методичної концепції навчання іноземним мовам , яка виходить з найголовнішого, комунікативного підходу до навчання чотирьом видам мовленнєвої діяльності. Навчання їм – не самоціль, вони при такому підході набувають притаманні їм природні функції реалізації мовної комунікації. Зміст розробки та використання інтерактивних методик на уроках іноземної мови вбачається не в ефективності новизни, оригінальності, а в підвищенні якості навчального процесу. Значення інтерактивних методик полягає в активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищенні інтересу до занять. Завдяки їм у школярів створюється установка на творчу діяльність, на постійний пошук, що так важливо під час впровадження проектних систем навчання іноземної мови. При цьому створюються умови для формування особистісно значущих якостей, що виражаються у вмінні керувати своїм емоційним станом, формуються оперативні практичні вміння, попереджається втома, створюється комфортне середовище для навчання й виховання особистості школяра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інтерактивних методик активно займаються такі дослідники, як: А.А. Бєльський, М.М. Бахтін, Г.І. Пігуль, Я. Перкер, Н.Н. Бистрова та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під активними методами навчання розуміються всі види діяльності, які вимагають творчого підходу до матеріалу й забезпечують умови для розкриття індивідуальності кожного учня (Н.Г. Суворова, А.Ф. Нікітін та ін.). Активна педагогіка містить у собі ряд "технік активізації" – методи проблемного навчання (1.Я. Перкер, А.М Матюшкін, М.М. Махмудов, ігри (П.П. Блонський, С. Макаренко, Д.Б. Ельконін); освітні можливості гри досліджував М.В. Кларін; діалогового навчання (М.М. Бахтін, К.Н. Венцель, В.П. Вахтеров, Л.С. Виготський, Є.Н. Ільїн, В.Ф. Шаталов). Н.Н. Бистрова, Л.Н. Куликова, Г.І.Пігуль розглядають інтерактивні методи як методи навчання в ЗОШ. Традиційна форма навчання орієнтована на наслідування, а інтерактивна – на перетворення вчителем себе в процесі різних способів взаємодії з учнями. При цьому залучення до спільної діяльності здійснюється з урахуванням індивідуального рівня розвитку кожної дитини. Інтерактивні методи навчання спрацьовують через осмислення кожним учнем своєї діяльності, вона звернена до здатності дитини перебудовувати свої дії, свій досвід, свої мотиви і потреби, що є важливим чинником у вирішенні проблеми соціалізації освіти. Інтерактивне навчання допомагає сформувати вміння, навички самостійно вивчати певні явища, процеси, користуючись інформацією. А диференціацію, яку в традиційній системі навчання здійснює вчитель, в інтерактивному спілкуванні виконує сам учень, що і є мотиваційним стимулом у його розвитку.

Розвиток інформаційних та Internet-технологій, засобів телекомунікації справляє перетворюючий вплив на формування освітнього середовища. Отримання інформації в сучасних умовах стає життєво необхідним ресурсом, без якого неможливо досягти як навчальних та професійних цілей, так і задоволення багатьох матеріальних та культурних потреб.

Завдяки новітнім технологіям змінюється роль, спосіб, швидкість та ефективність використання інформації в процесі навчання. Виникають та набувають поширення такі терміни, як інформаційне освітнє середовище, інформаційний простір навчання, комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище, відкрите навчальне середовище, віртуальне навчальне середовище та інші [7, 54].

Завдяки засобам комунікацій створюється можливість отримування інформації та знань на відстані. Навчальне середовище вже не можна охарактеризувати за традиційною схемою, коли його учасниками є або вчитель та учень, або ж учитель та група учнів. Кількість учасників окремого навчального процесу стає потенційно необмеженою. Звідси і виникає термін "відкрите навчальне середовище", що передбачає можливість обміну інформацією на відстані та використання потенційно необмеженого характеру та набору джерел інформації.

Виникають численні терміни, що характеризують різновиди відкритого навчання (open learning) або є його синонімами: електронне навчання (electronic learning), Internet-навчання (internet learning), розподілене навчання (distributed learning), мережеве навчання (networked learning), віртуальне навчання (virtual learning), дистанційне навчання (distant learning) та інші [7, 54]. Для характеристики сучасного навчального середовища також існує значна кількість термінів та їх різних означень. Серед них: відкрите навчальне середовище (open learning environment), інформаційно-навчальне середовище, середовище дистанційного навчання (distant learning environment), інтерактивне середовище (interactive environment) та інші. Спільним для всіх цих понять є те, що, здебільшого, йдеться про навчальне середовище, яке характеризується використанням мережних та інформаційних технологій для підтримки процесу навчання. Узагальнити ці терміни певною мірою можна за допомогою поняття "комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище", що охоплює будь-які аспекти використання комп'ютера в навчанні. Так, мережеве середовище навчання (networked learning environment) характеризують через "створення зв'язків, відношень між людьми та ресурсами шляхом використанням комунікаційних технологій для досягнення цілей, що пов'язані із навчанням" [9, 6]. Комп'ютерна підтримка передбачає зберігання навчальної інформації, електронної пошти, дошки оголошень, комп'ютерних конференцій та інших можливостей. Під інформаційно-освітнім середовищем відкритої освіти розуміють "єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних та електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, що містить віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, оптимально структурований навчально-методичний комплекс та розширений апарат

дидактики, в якому (просторі) діють принципи нової педагогічної системи" [7]. Інтерактивне навчальне середовище (interactive learning environment) визначають як web-ґрунтоване середовище, що підтримує структуровану взаємодію між членами навчальної спільноти" [10].

Перевагою інтерактивного навчання при вивченні іноземної мови є те, що воно сприяє більш активному включенню в роботу, зняттю психологічного бар'єру під час іншомовного спілкування через створення невимушеної атмосфери спілкування, встановленню міжособистісних стосунків, більш якісному опануванню лексичним і граматичним матеріалом завдяки можливості застосування отриманих знань на практиці через дію. Інтерактивне навчання – це упорядкована взаємодія педагога та учнів, що спрямована на досягнення визначеної мети, це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність[1, 8]

Вибираючи оптимальний метод інтерактивного навчання, необхідно враховувати деякі методичні особливості. По-перше, це поступове впровадження інтерактивного навчання, починаючи з простих інтерактивних методів (роботи в парах, малих групах, мозкового штурму, методу незакінчених речень). По-друге, це доцільність використання того чи іншого методу на різних етапах вивчення теми. По-третє, це оптимальне співвідношення інтерактивних та традиційних методів.

У порівнянні з традиційним навчанням інтерактивне має ряд переваг, серед яких основними є:діалогічність; діяльнісно-творчий характер; цілеспрямованість; спрямованість на підтримку розвитку суб'єктних якостей та індивідуальності дитини; представлення учню необхідного простору для творчості, самодіяльності, здійснення особистісно-значущого вибору.[1, 8].

Інтерактивні технології є одним із засобів реалізації комунікативного підходу. Вони створюють підґрунтя для особистісно-орієнтованого навчання та виступають невід'ємним елементом сучасного уроку іноземної мови.

Популярністю серед вчителів та учнів користуються такі типи уроків, як урок-рольова гра, урок-вікторина, урок-брейн-ринг, урок-подорож, урок-дебати, урок-захист проектів, уроки з елементами театралізації.

Такі уроки проводяться як своєрідні уроки-відкриття, де учень працює з особистісно-значущим для нього змістом, а вчитель показує йому , як він може працювати з цим змістом на різному матеріалі.

У цих умовах змінюється і режисура уроку. При цьому навчальний процес має свою специфіку і обов'язкові ознаки:

1. Повідомлення учням цілей уроку, зорієнтованих на конкретний результат.
2. Створення позитивного настрою на уроці, відповідної мотивації, ситуації успіху, взаємопідтримки, забезпечення школярам свободи вибору, переважання діалогічної форми спілкування, індивідуальної, парної та групової роботи.
3. Забезпечення участі школярів в організації навчальної діяльності через залучення до планування роботи і вибір рівня засвоєння матеріалу, що вивчається й способів його фіксації, варіантів знань, оцінювання результатів.
4. Рефлексія учня над власною діяльністю : доцільність обраного шляху вирішення поставлених завдань, форм і методів роботи, досягнення чи недосягнення цілей.
5. Оцінювання школяра у порівнянні з його попередніми успіхами й плановаными цілями, оцінювання успіхів, способів навчальної діяльності, докладених зусиль.

Такі форми роботи вчать учнів зосереджуватись, мислити, концентрувати увагу, розвивають швидку реакцію, мовленнєві знання, тренують інтелектуальні здібності. Вони збагачують активний лексичний запас учня й формують комунікативні вміння і навички. Все це дає змогу вчителеві проводити уроки у високому темпі і водночас продуктивно.

Інтерактивне навчання дозволяє розв'язати одразу кілька завдань: розвиває комунікативне вміння і навички, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками процесу, забезпечує виховне завдання, оскільки змушує працювати в команді, прислухатися до думки кожного. Використання інтерактиву знімає нервове напруження, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання.

Найбільш відомі форми інтерактивних методів – «велике коло», «вертушка», «акваріум», «дебати», «мозковий штурм», «ажурна пилка».

Метод «акваріум» – форма діалогу, коли групі пропонують обговорити проблему перед глядачами. Цей варіант роботи є сприятливим для розвитку навичок спілкування в малій групі, вдосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку. Кожна мала група обирає того, кому вона може довірити вести діалог. Це може бути і кілька бажаючих. Усі інші учасники процесу виступають у ролі глядачів.

Цей метод дає можливість побачити кожного «збоку», побачити, як відбувається спілкування, яка реакція на чужу думку, як аргументовано кожну тезу, як залагоджується конфлікт, що може назрівати в ході дискусії. Кожен глядач має можливість порівняти почуте з особистою думкою, зробити певні висновки.

Метод «ажурна пилка» використовують для навчання в групах, склад яких змінюється в ході роботи. Він характерний тим, що кожен член первинної групи стає експертом з одного із аспектів теми , яку вивчають в експертних групах. Після опрацювання своїх частин теми учасник навчає інших , повернувшись до первинної групи, тобто учасники процесу вчать один одного. Головна мета полягає в тому, щоб усі члени колективу

однаково повно вивчили всі аспекти заданої провідної теми. Після того, як повністю завершився процес навчання й контролю у навчальних групах, здійснюється індивідуальна оцінка усіх учнів.

Існує факт, явище, поняття, які учні не знають чи не розуміють повністю. Тобто існує та сама «інформаційна прогалина» у знаннях учнів – заповнити її – мета вчителя. Учитель може просто підказати учням вірну відповідь, позбавивши їх, таким чином, можливості використати наявні у них знання й бажання спромогтися знайти відповідь самостійно. Він також може шляхом питань, натяків, логічних висновків, висловлювань довести їх до самостійного усвідомлення ідеї, факту, тобто заповнення інформаційної прогалини. Відповідаючи по черзі, учні мають можливість кожен висловити свою думку та порівняти її з думками своїх товаришів. Даний метод дозволяє активізувати мислення учнів, вчить культурі спілкування. Саме цей вид роботи називається «мозковий штурм».

Система засобів у організації взаємодії учителя і учнів у формі рольових ігор, імітацій, дебатів, мозкових штурмів гарантують педагогічно ефективне пізнавальне спілкування, у результаті якого створюються умови для переживання учнями ситуації успіху у навчальній діяльності і взаємозбагачення їх мотиваційної, інтелектуальної, емоційної та інших сфер.[1, 8]

Інтерактивне вивчення іноземної мови полягає в тому, що навчальний процес організовується так, що практично всі учні задіяні в навчальній діяльності, вони мають можливість розуміти й діяти залежно від того, що вони знають і думають. Спільна діяльність учнів у процесі навчання, засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен учень робить, свій особистий індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Причому все це відбувається за умови взаємної підтримки і в атмосфері доброзичливості, що дозволяє отримувати не лише нові знання, а й розвивати саму пізнавальну діяльність. Інтерактивна діяльність на уроках іноземної мови передбачає організацію і розвиток діалогового спілкування, яке веде до взаєморозуміння, взаємних дій, до спільного вирішення загальних, але значимих для кожного учасника завдань. Інтерактив виключає домінування як одного доповідача, так і однієї думки над іншими. У ході діалогового навчання учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення. брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми.

Забезпечити використання інтерактивної методики можливо в умовах групової і парної форми організації навчальної діяльності. Робота в малих групах надає всім учасникам можливість діяти, практикувати навички співпраці міжособистісного спілкування (зокрема, оволодіння прийомами активного слухання, вироблення загального рішення, формує майстерність розв'язання педагогічних завдань, конфліктів).

Важливу роль у розвитку пізнавальної активності учнів відіграють заняття, які проводяться у формі ділових, рольових та дидактичних ігор. Адже вони збуджують думку школярів, підводять їх до самостійних пошуків і узагальнень, удосконалюють знання. Гра, як відомо, є ефективним і випробуваним засобом активного навчання, але ні в якому разі не універсальним. Завдяки своїй емоційній насиченості уроки-ігри стають ефективним засобом виховання, навчання і розвитку дітей. З метою більш якісного розв'язання проблем вивчення іноземної мови, зокрема німецької мови, в школі у наш час іде пошук нових шляхів і форм її організації. Одним із таких шляхів розв'язання проблем є впровадження інтерактивних технологій навчання, зокрема ділових ігор, в навчальний процес.

Одним із засобів, які перетворюють вивчення іноземної мови на живий та творчий процес, є використання комп'ютерних технологій у педагогічній діяльності вчителя [4, 16]. Комп'ютер є безперечним помічником для вчителя в розробці уроку німецької мови зокрема. З його допомогою вчитель може створювати оригінальні навчальні матеріали, які мотивують і націлюють учнів на успішний результат. Наприклад, комп'ютерна програма PowerPoint вже зарекомендувала себе як ефективний засіб підготовки та демонстрації презентацій в сфері навчання. Мультимедійна презентація – це набір сторінок, які послідовно змінюють одна одну, на кожній з яких можна розмістити будь – який текст, малюнки, схеми, відео – аудіофрагменти, анімацію, 3D – графіку, використовуючи при цьому різні елементи оформлення [3, 20]. Вони не вимагають особливої підготовки вчителів й учнів та активно залучають останніх до співпраці. За наявності відповідного обладнання мультимедійні програми володіють необмеженими графічними можливостями, що дозволяє представити будь-який вид діяльності в формі картинок і анімацій. Це особливо важливо а) при ознайомленні з новою лексикою, тому що зображення на моніторі/екрані дають можливість асоціювати фразу на німецькій мові безпосередньо з предметом чи дією; б) при вивченні граматичного матеріалу, коли в дітей 9-12 років ще не достатньо розвинуте абстрактне мислення, а якщо вони бачать на екрані комп'ютера барвисті картинки, схеми, анімовані образи, вони краще сприймають і засвоюють новий складний матеріал [3, 20].

В останні роки одне з провідних місць у педагогічній практиці починають займати електронні підручники. Увага до них небезпідставна, оскільки в них комплексно акумульовані різноманітні функції, окремо притаманні іншим засобам навчання. У роботі з друкованим підручником, зазвичай, пріоритетним виступає зоровий аналізатор, за допомогою якого учень сприймає інформацію: вправи, тексти, діалоги тощо. У електронному підручнику акумульовані можливості забезпечити учня саме тими видами навчальної діяльності, які сприяють залученню і використанню різних аналізаторів для ефективного засвоєння навчального матеріалу (слухового, зорового, мовленнєво-моторного і рухового).

Дослідники стверджують, що основними з таких переваг є наступні:

1. створення штучного іншомовного середовища. Іншомовне середовище – цілком складне поняття, що втілює в своїй структурі лінгвістичні, психологічні і соціальні компоненти. Успіх створення іншомовного

середовища за допомогою інформаційних технологій полягає насамперед в тому, що аудіоматеріали, відеозаписи чи певні комп'ютерні програми яскраво і наочно демонструють основний компонент іншомовного середовища, тобто іноземну мову, яка в даний момент відтворюється [5, 67].

2. *Актуалізація внутрішньої наочності.* Уявлення і образи, що виникають в результаті сприйняття, наприклад, аудіо- чи відеоматеріалів, стають повноцінними лише в тому випадку, якщо вони переходять у внутрішні образи.
3. *Розширення діапазону аудіювання.* Добре відомо, що в процесі навчання учні настільки звикають до голосу свого вчителя, до його манери говорити, його темпу, що навіть відмінники, почувши мову інших вчителів, часто повністю губляться. Для того, щоб досягти «широкого діапазону» аудіювання, існує єдиний шлях: тренувати учнів в виконанні вправ на основі аудіо- та відеоматеріалів різних типів
4. *Продовження часу перебування в іншомовному середовищі.* Існує багато сприятливих і несприятливих факторів, які істотно впливають на формування основ володіння як рідною, так і іноземною мовою. Одним із найбільш значних факторів тут є час, що витрачається індивідуумом на перебування в мовному середовищі. Продовження часу, відведеного на перебування учня в штучно створеному мікросередовищі, досягається за допомогою інформаційних технологій різними шляхами: реалізацією спеціальних комп'ютерних завдань, переглядом відеофільмів, озвучених іноземною мовою, прослуховуванням спеціально підготовлених записів і т.д. [5, 77].
5. *Посилення індивідуального навчання.* На сучасному занятті з іноземної мови, де інтенсивно використовуються мультимедійні технології, викладач дуже часто демонструє зразки іншомовного мовлення. Але суть нового підходу проявляється не лише в підвищенні якості індивідуального сприйняття. Тут є важливим і кількісний показник. При інтенсивному використанні інформаційних технологій, учні сприймають більшу кількість джерел інформації іноземною мовою. Отже, у таких умовах якість і кількість мовної діяльності кожного учня значно підвищується. [2, 73].
6. *Інтенсифікація навчального процесу.* Інтенсифікація навчального процесу при використанні інформаційних засобів може відбуватися на двох рівнях.

   Перший рівень — це «зовнішня інтенсифікація», завдяки якій навчальний процес інтенсифікується внаслідок широкого впровадження аудіо- та відеоматеріалів, що й сприяє більш щільному вживанню автентичного мовлення. Інтенсифікація тільки на «зовнішньому рівні» була б неповноцінною, якби вона не вступала у взаємодію з інтенсифікацією на «внутрішньому рівні», інакше кажучи, якби людина не використовувала тих невичерпних внутрішніх психічних можливостей, які вона має. Завдяки кваліфікованому використанню мультимедійних засобів в спеціально розроблених вправах мовленнєві уміння та навички стають набагато міцнішими.
7. *Раціоналізація форм навчання.* Поняття «раціоналізація» може проявлятися при вивченні іноземної мови в багатьох випадках: у можливості часткової заміни викладача, у впровадженні нових форм та методів навчання і т.д.

Незмінність звучання аудіозапису й можливість багаторазового повторення дозволяє викладачеві успішно моделювати фонетичні, граматичні й лексичні одиниці, що загалом створює сприятливі умови для керування процесом формування мовних умінь та навичок.

Основний зміст діяльності під час вивчення іноземної мови зосереджений на пріоритеті комунікативної мети, збалансованому навчанні усних (говоріння, аудіювання) і писемних (читання, письмо) форм спілкування, використання автентичних матеріалів.

Реалізації основного змісту навчання сприяє навчально-методичний комплекс у всій повноті його компонентів: підручників, книжок для вчителя, мультимедійних технологій: комп'ютерних програм, аудіо- і відеозаписів, презентацій тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У результаті узагальнення досвіду й результатів проведених досліджень було встановлено, що раціональне застосування інтерактивних технологій у вивченні іноземної мови дозволяє: заповнювати відсутність природнього іншомовного середовища на всіх етапах навчання; повніше реалізувати важливий дидактичний принцип наочності; здійснювати навчання з урахуванням індивідуальних типологічних особливостей кожного учня; створювати кращі умови для контролю; забезпечувати прискорене формування й розвиток навичок слухового самоконтролю; максимально використовувати аналітичні й імітаційні можливості учнів; виконувати багато активних видів вправ з усіма учнями одночасно, включаючи говоріння .

Отже, використання інтерактивних інформаційних технологій в процесі вивчення іноземної мови дозволяє стимулювати процес навчання, покращити сприйняття поданого матеріалу, систематизувати набуті знання та мотивувати до подальшої роботи. Також застосування технічних засобів дає змогу створити атмосферу «автентичного» комунікативного середовища і розвивати «сприйняття» іноземної мови з її інтонацією, мовними структурами, кліше та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайна О.В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови у контексті парадигми особистісно зорієнтованої освіти / О.В. Безкоровайна // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць: наукові записки РДГУ. Випуск 6 (49). – Рівне: РДГУ, 2013. – С. 6-11.
2. Глускин В.М. Технические средства обучения в языковых высших учебных заведениях / В.М. Глускин. – М.: «Просвещение», 1975. – 97с.

3. Денисова Ж.А. Мультимедийная презентация языкового материала как методический прием / Ж.А. Денисова // Иностранные языки в школе. – 2008. – №3. – С. 20-27.
4. Карамышева Т.В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера / Т.В. Карамышева. – СПб.: Союз, 2001. – 254с.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
6. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
7. Солдаткин В.И. Информационно-образовательная среда открытого образования / В.И. Солдаткин // Тезисы докладов IX Всероссийской научно-методической конференции "Телематика 2002". – СПб. – 2002. – 78с.
8. Fishwick P.A. Computer Simulation: Grouts through Extension. – 1994. – http://www.cis.ufl.edu/%7Efishwick/paper/paper.html. – Назва з екрану.
9. Karaliotas Y. Interactivity in the Learning Environment. Distant Education. (Project Report). – UK: Open University. – 1998. – 248 p.

Л.А. СЕРЕДЮК. ПРОЕКТУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме. *В статье рассматривается методика проектирования коммуникативной среды учащихся средствами интерактивных технологий при изучении иностранного языка в школе. Содержание разработки и использования интерактивных методик на уроках иностранного языка видится не в эффективности новизны, оригинальности, а в повышении качества учебного процесса. Значение интерактивных методик заключается в активизации познавательной деятельности учащихся, повышении интереса к знаниям.*

Ключевые слова*: информационная образовательная среда, информационное пространство обучения, компьютерно-ориентированная обучающая среда, открытая обучающая среда, виртуальная обучающая среда, формы интерактивных методов обучения.*

L.A. SEREDIUK. DESIGNING OF STUDENTS' COMMUNICATIVE ENVIRONMENT BY THE MEANS OF INTERACTIVE METHODS WHILE STUDYING FOREIGN LANGUAGE

The summary. *The article deals with methodology of designing of students' communicative environment by the means of interactive technologies while studying foreign language in the comprehensive school. The contents of elaborating and using of interactive methods at the lessons of foreign languages are concentrated not only in efficiency of originality and novelty but also in increasing of educational process quality. The importance of interactive methods consists in activation of students' cognitive activity, increasing the interest to studies.*

Key words*: informative educational environment, informative educational space, computer-oriented educational environment, open educational environment, virtual educational environment, forms of interactive teaching methods.*

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 20.05.2016 р.

УДК: 37: 811. 111 - 11 **Л.В. МОРОЗ, Н.В. КУШНІР, В.В. КОВАЛЮК**

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА МОВНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Резюме. *Стаття присвячена проблемам позитивного та негативного впливу англійського лінгвокультурологічного компоненту на сучасну українську мову в економічних та культурних умовах, що склалися на даному етапі суспільного розвитку та перспективах і наслідках подальшого його проникнення у всі сфери соціального життя в Україні.*

Ключові слова: *мова, діалект, науково-технічний прогрес, запозичення, соціолінгвістика.*

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими завданнями. Великі соціально-економічні перетворення в Україні 90-х років вплинули в першу чергу на галузі політики та економіки. На зміну старим економічним догмам прийшла нова економічна культура, нові професії. Підготовка майбутніх спеціалістів всіх без винятку спеціальностей не є можливою без покращення мовної освіти та її професійного забезпечення в умовах мультилінгвальної Європи. Складність мовних процесів у тому чи іншому суспільстві не є відображенням внутрішньої організації єдиної однорідної системи, але її можна зрозуміти в термінах відносин між декількома системами, що кількісно відрізняються одна від одної. Проблема впливу саме англійської мови на сучасну мовну ситуацію в Україні є дуже актуальною в наші дні, має перспективи подальшого дослідження для аналізу позитивного або негативного впливу компонентів англійської мови на розвиток чи засмічування української мови і безсумнівне практичне значення для складання словників та глосаріїв неологізмів сучасної української мови.

© Л.В. Мороз, Н.В. Кушнір, В.В. Ковалюк, 2016

ЗМІСТ

Руденко В.М. Особистісно-орієнтована професійна освіта: культурно-цивілізаційний контекст. ... 3
Безкоровайна О.В. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови: проблеми теорії та практики. ... 10
Усач Л.В. Українська національна школа в поглядах провідних діячів філософсько-педагогічної думки. ... 14
Вербець В.В. Моніторинг ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості. ... 18
Галатюк Т.Ю. Зміст методологічної культури учня у контексті сучасної парадигми природничої освіти. ... 22
Сойчук Р.Л. Сутність та особливості використання рефлексивно-експліцитного методу у вихованні національного самоствердження в учнівської молоді. ... 26
Баліка Л.М. Роль шкільних бібліотек Рівненщини з відродження національного виховання у 90-х роках ХХ ст. ... 29
Галатюк Ю.М. Особливості проектування творчої навчальної діяльності на основі методу спостереження. ... 32
Купчик Л.Є. Шляхи реалізації наступності іншомовної освіти у шкільному освітньому дискурсі Австрії. ... 36
Павлюк Г.С. Виховання міжкультурної комунікації дітей молодшого шкільного віку. ... 39
Ціпан Т.С. Особливості роботи з текстом на уроках англійської мови. ... 41
Ковальська Н.О. Педагогічні умови виховання гуманістичного ідеалу молодших школярів у позакласній роботі: теоретичний аспект. ... 44
Коханевич М.І., Джава Н.А. Формування лексичної компетентності на початковому етапі навчання іноземної мови. ... 48
Горобець І.А. Методика навчання іноземних мов та її завдання. ... 51
Середюк Л.А. Проектування комунікативного середовища учнів засобами інтерактивних методик при вивченні іноземної мови. ... 55
Мороз Л.В., Кушнір Н.В., Ковалюк В.В. Лінгвокультурологічний аспект англійської мови як важливий чинник впливу на мовну ситуацію в Україні. ... 60
Перова С.В. Критерії та показники сформованості ключових компетентностей майбутніх учителів іноземної філології. ... 63
Павелків К.М. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до професійно-педагогічної діяльності: теоретичний аспект. ... 69
Вакуленко О.Л. Системна організація ресурсних матеріалів – запорука формування іншомовної комунікативної компетенції у сфері професійного дискурсу. ... 73
Приймак С.А. Лисюк С.А. Використання методу кейсів в системі професійної іншомовної освіти. ... 77
Шевченко О.В. Критерії сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення філологічних дисциплін. ... 80
Божок О.С. Педагогічні умови формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. ... 83
Мороз Л.В., Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Використання інноваційних технологій у процесі іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей. ... 86
Лобанова С.І., Стернічук В.Б. Роль зовнішньої мотивації при вивченні іноземних мов студентами технічних вищих навчальних закладів. ... 89
Літвінчук А.Т. Інтегративні тенденції сучасної інженерної освіти. ... 92
Шиба А.В. Формування внутрішньої мотивації студентів-філологів у процесі вивчення іноземної мови. ... 96
Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т. Міжпредметні зв'язки як дидактична проблема при викладанні іноземних мов за професійним спрямуванням. ... 99
Губіна А.М., Мартинюк А.П. Використання аудіовізуальних засобів навчання іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах. ... 102
Перішко І.В. Критерії оцінювання рівня сформованості фонетичних навичок усного мовлення студентів факультету іноземної філології. ... 105
Джава Н.А., Пивоварчук Т.О. Завдання, вправи та способи інтеракції під час заняття з іноземної мови. ... 108
Терещенко Т.В. Використання соціального сервісу «подкаст» як інноваційна методика навчання говоріння (на матеріалі німецької мови). ... 110
Гронь Л.В. Оптимізація навчання вільного переказу студентів мовних факультетів вищих навчальних закладів. ... 113
Кузло Н.М. Особливості підсистеми вправ з формування англомовної лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей. ... 116
Триндюк В.А., Тишко Н.М. Підготовка студентів вищих технічних навчальних закладів до складання міжнародних тестів. ... 120
Наливайко О.Б. Особливості контекстної підготовки студентів медичних університетів. ... 123
Івашкевич І.В. Психолого-педагогічний аналіз структури професійної компетентності майбутніх юристів. ... 127

Ящук Ю.В., Пойнар Л.М. Особливості вираження засобів когезії у китайській мові (на матеріалі Китайських засобів масової інформації). 131
Янцур М.С. Профорієнтаційна підготовка педагогів у розвинутих країнах світу. 134
Герасименко О.А., Фещук Ю.В., Сингаївський Д.В. Конструювання корпусних меблів засобами графічної програми "PRO 100" майбутніми вчителями технологій і профільного навчання. 141
Войтко А.І. Особливості підготовки майбутніх вчителів трудового навчання і технологій до проведення професійних проб з учнями 8-9-х класів. 145
Сіпайло В.О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі підготовки вчителів технологій (на прикладі профілю «Швейна справа»). 148
Янцур Л.А. Розвиток художніх видів діяльності дітей з різними освітніми потребами в умовах спільного навчання. 151
Степанова О.І. Психолінгвістичні основи розвитку мовлення дітей дошкільного віку. 154
Симонович Н.В. Веб-квест як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі трудового навчання. 158
Хоронжевський О.М. Навчально-методичне забезпечення процесу формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи на заняттях трудового навчання. 160
Оксенюк І.В., Панчук А.П. Формування безконфліктної поведінки футболістів під час тренувань. 164
Відомості про авторів. 167